

Torju haittaeläimet

– vältä tartunnat!

Ei varmasti ole siipikarjatilaa, jolla ei joskus näkyisi haittaeläimiä. Havaintoihin ei saisi turtua, vaan hälytyskellojen tulisi soida torjuntatoimiin ryhtymisen merkiksi.

Hannele Nauholz
Asiantuntijaeläinlääkäri
Eläinten terveys ETT ry

Haittaeläinten siipikarjatuotannolle aiheuttamista tautiriskeistä merkittävimpiä ovat salmonella-, kampylobakteeri-, sikaruusu- ja *Pasteurella multocida* -tartunnat sekä lintuinfluenssa. Nämä aiheuttavat tilalle lisätyötä ja taloudellisia tappioita sekä vaarantavat elintarvikeketjun toiminnan ja turvallisuuden. Mainitut taudinaiheuttajat ovat zoonoottisia eli ne voivat tarttua myös ihmiseen. Sikaruusu ja pasturelloosi heikentävät lintujen terveyttä ja hyvinvointia aiheuttaen jopa korkeaa kuolleisuutta. Siipikarjatilalla korkeapatogeenisella lintuinfluenssalla taas olisi vaikutusta jopa kansainväliseen kauppaan.

Hiiri tai lintu tuo salmonellan
Salmonellatartuntoja todetaan Suomessa vuosittain yksittäisillä siipikarjatilalla, viimeisten kymmenen vuoden aikana 1-9 tapausta vuodessa. ETT:n Ruokaketjuhanke 3:ssa koottiin tietoa yhdistyksen vuosina 2020-2022 ohjaamista salmonellasaneerauksista siipikarjajaksikoissa. Aineiston 27 saneerauksesta kaksi oli hautomoilla ja muut tilatasolla. Toistuneista tapauksista aineistoon valittiin vain viimeisin.

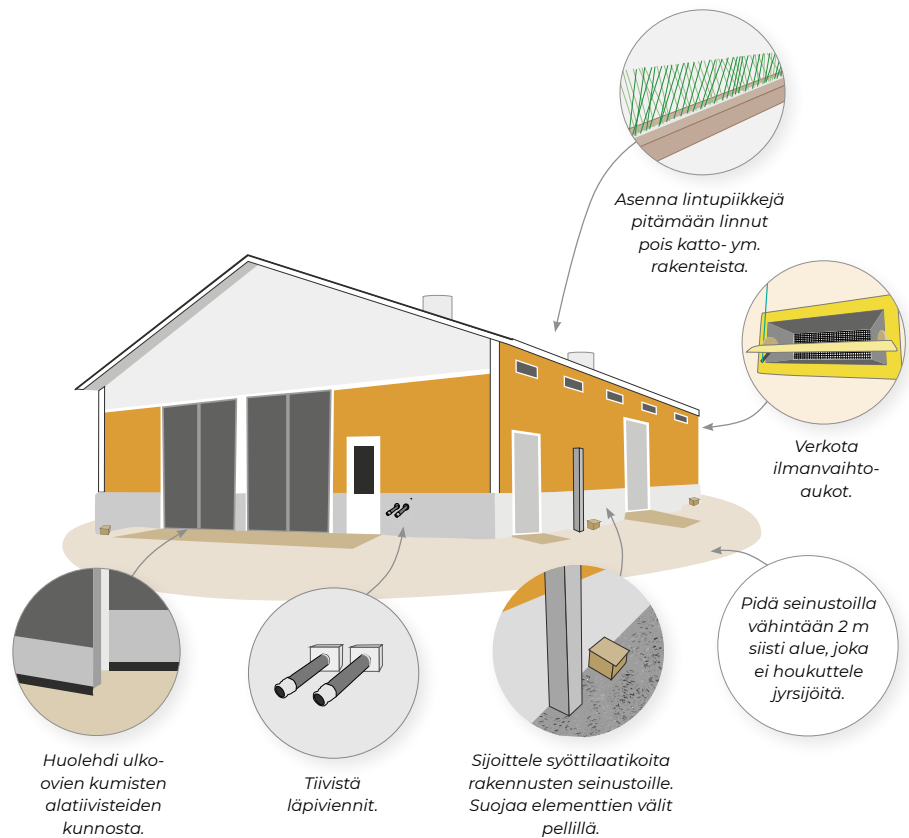
Tavoitteena oli tunnistaa tartunnalle altistavia tekijöitä, kartoittaa saneerauksen kanalta kriittisiä pisteitä ja kehittää saneerat-

tujen tilojen tautisuojausta niiden riskitason alentamiseksi jatkossa. Koti- ja ulkomaisista hautomokontaminaatioista johtuneita kasvattamotartuntoja lukuun ottamatta lähes kaikkien muiden tapausten arvioitiin olleen ympäristöperäisiä. Yleisimmin bakteerin arvioitiin kulkeutuneen tuotantotiloihin jyrstöiden ja luonnonvaraisten lintujen tai niiden ulosteiden välityksellä.

Kanalakuoriaisten roolia salmonellatartunnan levittäjänä ei ole syytä aliarvioida. Kuoriaisia esiintyi noin puolella saneeratuista tiloista, joskaan niiden rooli ensisijaisena tartunnanlähteenä ei korostunut.

ETT:n ohjaamissa salmonellasaneerauksissa näkyvillä olevat rehuntahteet ja pölyisyys yhdistyivät usein haittaeläinongelmiin. Rehun valmistuksen ja varastoinnin on tapahduttava haittaeläimiltä suojatuna, myös rahtisekoittajaa käytettäessä. Ostoviljaa hankittaessa on syytä varmistaa, että vilja on varastoitu haittaeläimiltä suojattuna.

ETT:n ruokaketjuhankkeen siipikarjatilajoja koskevat tulokset olivat haittaeläinten osalta hyvin samansuuntaisia kuin nauta- ja sikatilojen vastaavat VNTEAS-hankkeessa *Salmonellan leviäminen suomalaisille sika- ja nautatiloille*. Haittaeläinten arvioitiin olleen todennäköisin tartunnanlähde 72 prosentissa nautatilojen (n=75), 40 prosentissa

sikaloiden (n=25) ja 48 prosentissa siipikarjajaksikoiden (n=27) salmonellatapauksista.

Estä haittaeläinten sisäänpääsy

Tiloilla on huolehdittava, että haittaeläimille on tarjolla mahdollisimman vähän ravintoa ja suojapaikkoja. Hankkeessa arvioitujen salmonellatapausten perusteella tilaympäristön siisteydellä vaikuttaisi olevan selkeä yhteys jyrstöiden esiintymiseen. Merkkeinä jyrstöistä pidettiin niiden aiheuttamia vaurioita rakenteissa, ulosteita tai jalanjälkiä.

Tuotantorakennusten ympäristön siisteyttä arvioitiin Bicheck.UGent-menettelmän mukaisesti siten, että tuotantorakennusten seinustojen tulisi olla vähintään kahden metrin etäisyydeltä mieluiten asfaltti-, betoni- tai sorapinnoitteiset sekä vapaat kasvillisuudesta ja tavarasta. Yhdelläkään saneerattavista tiloista, joiden tuotantorakennusten ympäristö oli siisti, ei esiintynyt merkkejä jyrstöistä. Epäsiistissä ympäristössä niitä taas havaittiin aina joko jonkin verran tai paljon.

Tuloilmakanavien suojaus verkoin tai ritilöin puuttui kokonaan tai oli puutteellinen lähes kolmanneksella saneeratuista pitopaikoista, mikä saattoi helpottaa haittaeläinten pääsyä kanalaan, samoin kuin rakenteiden heikko kunto. Salmonellaa löydettiin melko usein poistoilmahormeista, mikä muistuttaa niiden puhdistustarpeesta aina erätauoilla.

Torjuntaan tarvitaan suunnitelma

Haittaeläinten torjunnan tulee olla suunnitelmallista ja perustua havaintoihin niiden esiintymisestä. Tämä edellyttää jatkuvaa seurantaa ja välitöntä reagoitua, jos haittaeläimiä tai merkkejä niistä havaitaan. Erityisesti syksyisin jyrstöseurantaa ja -torjuntaa tulee entisestään tehostaa.

Haittaeläintorjunnan voi hoitaa itse tai ulkoistaa sen ammattimaiselle torjuntayritykselle. Tilan työntekijöille on syytä painottaa, että haittaeläinten esiintymisen seuranta kuuluu myös heidän toimenkuvaansa osana tilan tautisuojausta.

Kirjallinen haittaeläinten torjuntasuunnitelma seurantakirjanpitoineen on hyvä tapa huolehtia, että seuranta ja torjunta tulee tehtyä asianmukaisesti.

ETT on laatinut siipikarjatilaille oppaan haittaeläimiltä suojautumiseen. Verkossa julkaistu opas tarjoaa tiivistelmän haittaeläinten aiheuttamista tautiriskeistä ja antaa ohjeita niiden esiintymisen seurantaan ja torjuntaan. Oppaaseen pääset tällä QR-koodilla.

PUNKIT TORJUTAAN LÄÄKKEILLÄ, JYRSIJÄT LOUKUILLA

Jos merkkejä jyrstöistä havaitaan, tulee ensisijaisesti käyttää myrkyttömiä vaihtoehtoja kuten mekaanisia tai sähköllä toimivia loukkuja. Jos jyrstöjä ei saada torjuttua pelkillä loukuilla, on syytä siirtyä käyttämään myrkyä, aina valmisteen käyttöohjeiden mukaisesti. Myrkkysyöttejä ja/tai loukkuja sijoitetaan kattavasti sekä tuotantorakennusten ulkoseinustoille että sisätiloihin, esimerkiksi varastoihin. Jyrstöt pitäisi normaalisti saada hävitetyksi 35 vuorokaudessa, minkä jälkeen myrkkysyötteet kerätään pois. Torjuntajakson päätyttyä tilanne arvioidaan uudelleen ja torjuntatoimia jatketaan tarvittaessa.

Kanapunkkien tehokkain torjuntakeino on eläinlääkärin ohjeenmukainen kanojen lääkitys.

Jos tuotantokaudella havaitaan kanalakuoriaisia, niiden torjunta on syytä aloittaa heti kanalatyhjenyttyä. Suomessa ei ole käytettävissä juuri tähän tarkoitukseen hyväksyttyjä torjunta-aineita. Meillä saa käyttää vain Tukesin hyväksymiä hyönteis- ja punkkimyrkkyvalmisteita. Hyväksytyt valmisteet löytyvät kemikaalitietopalvelu Kemidigin Biosidirekisteristä biosidivalmisteryhmästä 18 (Hyönteis- ja punkkimyrkyt sekä muiden niveljalkaisten torjuntaan käytettävät valmisteet). Tärkeää on varmistaa, että valmisteen käyttö on sallittu nimenomaan eläintiloissa.